

Сутність механізмів державного регулювання

Державне регулювання підприємництва являє собою систему економічного, соціального, правового і політичного забезпечення державними органами середовища для формування і стійкого розвитку сучасного підприємництва.

Необхідність державного регулювання підприємництва визначається насамперед тим, що приватний бізнес не зацікавлений вкладати капітал у такі проекти, що не приносять високого прибутку, але для суспільства вони життєво необхідні. Ринкова економіка не здатна регулювати всі економічні і соціальні процеси в інтересах усього суспільства. Вона не забезпечує справедливий розподіл доходу, не гарантує право на працю, не націлює на охорону навколишнього середовища і не підтримує незахищені шари населення. Про все це повинна подбати держава.

У нашій країні, перехід від планової економіки до ринкової означає не повну відмову від участі держави в господарській діяльності, а заміну методів централізованого, директивного управління, методами державного регулювання.

В сучасних умовах відзначається посилення ролі держави в економічному житті суспільства. Це виявляється в розробці нормативних актів, спрямованих на регулювання ринку, банківської діяльності, митних правил, цін, соціального захисту населення.

Державне регулювання бізнесу – це вплив держави на діяльність підприємницьких структур, суб'єктів бізнесу і ринок з метою забезпечення нормальних умов їхнього функціонування.

Необхідність державного регулювання бізнесу впливає з об'єктивно властивих державі обов'язків. Основними серед них є:

1. *Забезпечення правової основи.* Держава розробляє і приймає закони, що визначають права власності, регулюють підприємницьку діяльність. За допомогою правової основи держава забезпечує законні правила, що регулюють відносини між суб'єктами підприємницької діяльності.

2. *Створення належного правопорядку в країні і національної безпеки.* Держава повинна забезпечити безпеку всіх суб'єктів ринкової економіки, а також суспільства в цілому. Якщо не виконується ця функція, то в країні створюються умови для розвитку кримінальної обстановки: злочинності, мафії, корупції, що негативно позначається на економіці країни.

3. *Стабілізація економіки,* тобто її стійкий розвиток, коли підтримуються на оптимальному рівні основні макроекономічні показники: обсяг валового доходу, рівень інфляції і безробіття, дефіцит бюджету. Якщо держава не буде сприяти стійкому розвитку економіки, то це негативним чином може вплинути на підприємницьку діяльність і економіку країни в цілому.

4. *Захист конкуренції* – як основного регулюючого механізму в

ринковій економіці. Конкуренція це основа прогресу у всіх сферах економіки, вона змушує виробників впроваджувати все нове і передове, поліпшувати якість продукції і знижувати витрати виробництва.

Для України особливо важливе створення конкурентної сфери і її захист на сучасному етапі, оскільки середовище для дійсної конкуренції ще не створено.

5. *Забезпечення соціального захисту і соціальної гарантії.* Суть цієї політики в гарантованому забезпеченні всіх працюючих мінімумом заробітної плати, пенсіями, допомога безробітним, незаможним. Проводячи цю політику держава не допускає соціальної напруженості в суспільстві.

6. *Фінансування суспільних благ і послуг.* Благоустрій населених пунктів, будівництво доріг, музеїв.

7. *Розробка антимонопольного законодавства і здійснення контролю за його реалізацією.*

8. *Регулювання зовнішньоекономічних відносин.*

В період становлення вільного підприємництва держава і її служби виконують низку важливих функцій.

1. *Формування суб'єктів сучасного підприємництва* і насамперед, цивілізованих підприємств, здатних реалізувати свої можливості до інноваційної, ризикової діяльності у всіх сферах економіки.

Аналіз практики підприємницької діяльності дозволяє виділити три основні типи підприємств.

Перший – *«статичні підприємці»*, здатність яких дозволяє традиційними методами здобувати звичайний прибуток у залежності від сформованої кон'юнктури на ринку, економічного, правового середовища, яке створене державою для виробництва і комерційної діяльності.

Другий тип – це *«справжні підприємці»*, які намагаються реалізувати свої здібності навіть у сучасних антипідприємницьких умовах, займатися в сфері інноваційного відтворення на ризиковій основі.

Третій тип – *«випадковий підприємець»*. Представники цього типу виявилися в підприємстві через сформовані економічні, політичні, соціальні та інші умови: за рахунок можливості «нажитися», беручи участь у приватизації, близькості до номенклатури, завдяки відсутності всяких моральних принципів, неможливості зайнятися колишнім родом діяльності внаслідок руйнування підприємств, установ культури, скорочення армії. Цей вид діяльності не можна назвати підприємництвом.

Найголовніше в державному регулюванні – створення режиму найбільшого сприяння для використання потенціалу справжніх підприємств. Держава зможе ефективно виконувати цю функцію шляхом:

- забезпечення економічної самостійності підприємництва;
- створення чітких, рівних правил у всьому економічному просторі України;
- формування економічного механізму стимулювання

підприємництва, що відповідає податковій, кредитній, страховій, амортизаційній та іншим системам регулювання;

- створення ефективної системи освіти і підвищення рівня кваліфікації підприємців.

2. Друга функція державного регулювання – це *формування конкурентного середовища*, де конкурентні переваги забезпечуються шляхом:

- безперервного відновлення технології і техніки на базі вищих досягнень науки;

- впровадження інноваційного менеджменту та маркетингу;

- повної реалізації інноваційних і ризикових здібностей підприємців;

- створення добре відпрацьованого ефективного механізму антимонопольної політики, що забезпечує розвиток тих монопольних підприємницьких структур, які будують свою діяльність на інноваційній основі, сприяє стабілізації і зниженню цін, підвищенню якості існуючих товарів і створенню нових, які користуються попитом у населення за соціально прийнятними цінами;

- регулювання рівня відкритості українського ринку для іноземних конкурентів. При цьому необхідно враховувати дві обставини. Перше – не можна закривати ринок імпортерів товарів і послуг, тому що це дозволяє здобувати ті товари, виробництво яких в Україні є неможливим або економічно недоцільним. Друге – у сформованих економічних умовах, повне відкриття українського ринку, може підірвати конкурентоспроможність тих товарів, виробництво яких має потенційну конкурентоспроможність, але не може реалізуватися в сформованих економічних умовах.

Одне з найскладніших і важливих завдань державного регулювання – створення умов для переходу від *факторної стадії* конкуренції до *інвестиційної*, яка сполучена з *інноваційною* стадією.

При факторній стадії конкурентна перевага забезпечується за рахунок більш високого екстенсивного використання основних факторів виробництва – природних ресурсів, трудових ресурсів і рівня їхньої кваліфікації, використання наявної техніки і технології, традиційних способів організації і управління.

У сучасному світі конкурентна перевага забезпечується головним чином за рахунок розвинутих факторів виробництва: нової техніки і технології, високого рівня наукового потенціалу, висококваліфікованої робочої сили, ініціативного підприємництва, інноваційних менеджменту і маркетингу, розвитку інфраструктури.

Україна поки має такий рівень розвитку, що дозволяє знаходитися тільки на факторній стадії конкуренції, коли рушійною силою є головним чином основні фактори виробництва. Для переходу до інвестиційно-інноваційної стадії, яка вимагає високого рівня розвинутих факторів, потрібні значні інвестиції. Цей перехід допоміг би ефективніше використовувати основні фактори виробництва, і насамперед природні ресурси. А це вимагає

ресурсозберігаючого типу розвитку економіки на всіх стадіях виробництва: від видобутку сировини до кінцевого продукту. Інноваційна конкуренція, що базується на ресурсозберігаючих технологіях, дозволяє знизити більш ніж вдвічі енергоємність, фондоємність, трудомісткість і матеріалоємність продукції.

3. Третьою функцією державного регулювання є – *створення умов для стійкого розвитку пропозиції товарів і послуг високої якості*, що вироблені на інноваційній основі за допомогою стимулювання, цілеспрямованої орієнтації, підтримки підприємницьких структур у сфері виробництва. Держава на сучасному етапі повинна зупинити небезпечну тенденцію, що проявилася на першому етапі приватизації та сприяла розвалові великих виробничих структур, розривові технологічно взаємозалежних підприємств, руйнуванню науково-виробничих об'єднань, відділенню від них науково-дослідних інститутів. Тим самим у цих структурах порушився інноваційний процес, що привело до скорочення виробництва наукомісткої продукції.

4. Четвертою функцією державного регулювання – є *формування організаційної і ринкової інфраструктури підприємництва*. Виконання такої функції вимагає створення системи відповідних ринків: національного, регіонального, місцевого – з однієї сторони. З іншого боку, державі доцільно надавати підтримку в створенні системи установ, структур, які забезпечують процес формування, розвитку і підтримки усіх форм інфраструктури підприємництва (центрів інформаційно-консультативного і наукового забезпечення, підготовки і підвищення кадрів підприємництва, маркетингового обслуговування, інноваційних центрів і союзів підприємців). І, нарешті, однією з найважливіших функцій державного регулювання – є *забезпечення соціальної орієнтації процесу формування і розвитку підприємництва*. Виконання цієї функції вимагає орієнтації підприємницьких структур на досягнення не тільки економічного, але і соціального ефекту. Це забезпечується тим, що підприємництво є основою добробуту всіх членів суспільства. Орієнтація підприємництва на інновації, підвищує рівень і динамічну стійкість економічного розвитку. А це веде до зростання національного багатства і, отже створює можливість підвищення добробуту всіх членів суспільства.

Сприяння і підтримка підприємництва є самостійною складовою державної політики в багатьох країнах світу. Тому існують спеціальні державні (урядові) органи управління і підтримки підприємницької діяльності. Поряд з центральними органами влади місцеві також надають усебічну підтримку підприємству.

Механізм державного регулювання бізнесу – це система заходів, розроблених державою, з урахуванням вимог ринку та інтересів суб'єктів бізнесу. Ця система складається з правових і фінансових механізмів, механізмів стимулювання і контролю державних органів і фондів, покликаних займатися діяльністю підприємницьких структур і суб'єктів

бізнесу. Світовий досвід показує, що в умовах реформування економіки, у кризових ситуаціях роль держави зростає, а в умовах стабільності – знижується. Але у всіх випадках держава повинна так впливати на підприємницьку діяльність і економіку країни, щоб не зруйнувати ринкової основи і не допустити кризових явищ.